

Борислав Лалић
ЧЕ ГЕВАРА

Борислав Лалић
ЧЕ ГЕВАРА
Живот, смрт, легенда

Издавач:
Компанија Новости АД
Трг Николе Пашића бр. 7

Генерални директор и главни уредник:
Манојло Вукотић

Извршни директор издавачке делатности:
Александар Бацковић

Уредник:
Миломир Краговић

Дизајн корица:
Горан Ратковић

*Дизајн слога и
припрема за штампу*
Никола Цветковић

Тираж: 15.000

ISBN 86-7446-122-0

Штампа:
„Будућност“ Нови Сад

Борислав Лалић

ЧЕ ГЕВАРА

Живот, смрт, легенда

Треће допуњено издање

УЗ НОВО ИЗДАЊЕ

Име и мит о Че Гевари одолевају времену. Че и даље има прођу и у свету и овде.

То се могло видети и по томе како су овдашњи читаоци прихватили ову прву романсирану биографију Ернеста Геваре, која је пре четири године штампана у нашој земљи, на српском језику. Прво издање у 20.000 примерака, плануло је у рекордном року од месец дана. Друго издање у тиражу од 12.000 примерака такође је завршило у рукама читалаца.

То је и био разлог да «Новости» понуде читаоцима ово ново, допуњено издање књиге о Чеу.

Допуне се састоје у томе да је у ове протекле четири године, поготово поводом четрдесете годишњице Чеовог погубљења, дошло до неких нових открића о животу, смрти и легенди славног «гериљероса».

Из архива ЦИА су светло дана угледали неки нови документи о томе како је организован лов на Чеа, преко страница књиге «Успомене на мој живот са Чеом», огласила се и његова удовица Алеида Марч, у Аргентини су, коначно, пригрлили свог «грешног сина», подигли му споменик, а у Росариу отворили Чеов музеј.

Један од његових целата, агент ЦИА Густаво Виљолдо изнео је, у јесен 2007. године, у Даласу, на аукцију прамен Чеове косе коју је одсекао неколико тренутака пре него ће његов леш одвезти у ноћ и у селву, на сахрану.

Двоје новинара, дописници шпанског «Ел Паиса» и париског «Монда» објавили су у пролеће 2008. године сензационалан чланак, са гомилом уверљивих доказа, у којем тврде да оно шта су пре десет година ископали и однели кубански и аргентински форензича-

ри, уопште нису кости Че Геваре, и да, према томе, његови земни остаци и даље леже у боливијској џунгли!

И тако, ношена крилима људске маште, легенда о Че Гевари наставља да расте и буја у селви испод Анда. Оно убого село Ла Игера, у којем је Че проживео последње тренутке живота, постало је «Мека» за хиљаде ходочасника који стижу из Аргентине, Европе и далеког Јапана и купују од Индиоса грумен земље на коју је капала Чеова крв!

А у «великом свету», на улицама Мадрида, Лос Анђелеса, Париза, Прага и Токија, и даље се носе мајице са Чеовим ликом, снимају се нови филмови, штампају нове књиге и певају старе и нове песме о «тужном витезу испод Анда».

Март 2011.

Аутор

*Уз све што је урадио у животу,
Че се потрудио и да умре на време.*

Аутор

Бунтовник с разлогом

Свако од нас је помало и понекада био Че Гевара. За то није било битно да ли живиш на Истоку или на Западу, важно је било да си био млад, макар духом, да те заболи неправда према људима и народима, да је у овом времену потрошачке грознице и глобализма остало бар нешто од идеала и романтизма у нашим животима.

После четири деценије бављења новинарством, схватио сам и сам да је тема Че Геваре, ипак, на одређен начин уткана и у моју професионалну каријеру.

Могуће је да је на то утицала и мени увек драга околност да је моја каријера страног дописника кренула баш од Латинске Америке и од Кубе, на коју сам стигао убрзо по убиству славног „герилероса“, мада верујем да је Че оставио извесног трага и на целу моју генерацију, на столеће у којем смо живели.

Тема Че Геваре и његово митско име тињали су у нашим срцима као далеки одсјај наших идеала који су увек ишли испред живота и друштвене реалности у којој смо живели.

У то време често смо, ми страни дописници – у Мексику и на Куби, где сам онда живео и радио, пуштали на нашим скуповима и у нашим домовима магнетофонски запис оног чувеног Чеовог писма Кастру.

– Ако ме судњи час затекне под неким другим поднебљем, моја последња мисао биће упућена кубанском народу и теби. Али, други народи сада траже моје скромне снаге – поручивао је Че у опроштајном писму Кастру.

Тада већ Че није био међу живима, али је почињала да живи његова легенда. Људи који покушају да покрену планине и промене

свет, без обзира на поразе, оду у легенду. У њих се мора веровати, макар њихова правда била недокучива.

Тих година, а тако је и данас, Чеов дух је, у облику змаја, са одсеченим рукама које пламте, почињао да лети звезданим небеским сводовима изнад Анда, а његово име да гори и крвари на улицама Париза, Сантјага, Рима, Београда, Панаме, Прага.

Није му се онда знало ни гроба ни укопа, али није могао да умре.

Нисмо му дали.

Че Гевара је био Џемс Дин оне друге половине младих двадесетог века, оних који су више веровали у тог „бунтовника с разлогом“, него у оног холивудског „бунтовника без разлога“, мада смо их обојицу волели.

Аутор ових редова имао је професионалну срећу да се у тим годинама нашао на чаробним просторима Латинске Америке, да се тако дуго дружио са темом Че Геваре, да путује Кубом и Андима, среће Чеове другове и саборце, његову родбину и његове сапутнике, па чак и оне који су га прогонили и дошли му главе.

Путевима новинарске професије омогућили су ми да на ту тему бацим поглед и са „друге стране“, из Вашингтона, где су годинама, јавно или тајно, били окупирани Чеом и Кастром.

Ова књига је покушај да се у њене корице сложи и одложи бар нешто од оног што сам носио у себи и у мојим новинарским белешкама о фасцинантној теми „тужног витеза од Анда“.

Надам се да ће се и читаоци томе обрадовати. Време, изгледа, ради за Чеа, а нарочито за његову легенду.

Када је пре две деценије пао Берлински зид неко је могао још и да поверује да је и са темом Че Геваре свршено, да време више не ради за њега.

Није испало баш тако. Са урушавањем комунизма, како смо најчешће називали социјалистичке режиме у свету, није потонула идеја левице, не бар у оном њеном изворном, слободи и хришћанској идеји правде блиском изразу. Шта више, може се десити, ако се то већ не дешава, да то „потонуће комунизма“, снагом пркоса, бунта и револуционарног романтизма, чему је Че Гевара био толико склон, изазове појаву неке „нове левице“ и нових левих идеја и идола, другачијег склопа и профила.

Људски дух бунта и пркоса, тај неуништиви пратилац човековог немирења са баруштином свакодневнице, била она макар и удобна, ипак не могу да слома застрашујуће гусенице глобализације, а још мање омамљиви зов платне картице и сладуњави укус coca cola light.

Јун 2006.

Б. Лалић

*Че,
не бих мењао
перо моје за пиштољ твој,
али песник си ти.“
Мигел Барнет, песник*

Стрељање председникове кошуље

Представа је почела тачно у подне, под врелим тропским сунцем кубанске престонице.

Фидел Кастро говори на Тргу револуције, у Хавани, пред пола милиона људи. Прославља се Дан кубанске револуције, 26. јул, али Кастро овог пута говори о шећеру.

Ту, 1970. годину, он је назвао „годином десет милиона“. Сада кубански лидер своди рачуне те шећерне године, која је и мене тог лета довела на кубанско острво.

Фидел говори са трибине подигнуте у подножју монументалног споменика револуцији. Иза његових леђа је огромна биста Хозеа Мартија, „апостола“ кубанске нације. И Кастрова крупна фигура, устремљена ка маси и небесима, одевена у сивомаслинасту униформу и јасно осенчена према небу, делује као да је изливена од бронзе. Говори о шећеру. Ту годину, 1970, и он, и његова влада, и његова револуција, посветили су берби шећерне трске. Циљ је био да се произведе десет милиона тона „белог злата“ и година је по томе и добила име – „година десет милиона“.

Кастров говор траје више од три сата. То је један од оних његових маратонских „разговора“ са народом, који понекада трају и по пет часова. Маса га помно слуша и зането се таласа, следећи ритам његовог говора и гестикалацију његових руку. Све је у знаку револуције, шећера и Фидела.

Само се океан, преко Малекона, равнодушно љуља и својим широким замасима слаже у дубине прошлост и године, људе и векове, сва она чудалества која су протутњала овим просторима, па и ово данашње са Фиделом Кастром на свечаној трибини и Че Геваром који је данас овде пристигао са Анда у тегли!

На трибини иза Кастро поређани су сви чланови његове владе и Политбироа, дипломатски званичници, хероји рада и по који ратни ветеран са Сијера Маестре и из Залива свиња. Међу њима видим Ернеста Гевару Линча, оца славног гериљероса, затим мајку и супругу Режиса Дебреа, француског филозофа који је пратио Чеа у прашумама Боливије и тамо допао затвора пре него што ће Че бити убијен.

И данашњи митинг, као уосталом сва јавна окупљања, носи симболику присећања на Че Гевару. Свуда су његови портрети и пароле са његовим именом.

Кастро, коначно, завршава говор. На исти начин као увек: „Patria o muerte. Venceremos“. Домовина или смрт. Победићемо.

Маса почиње да се опушта и комеша, али се још не разилази. Кастро са пулта, испод микрофона, узима свој војнички опасач са пиштољем, закопчава га око струка и натрашке се повлачи од микрофона. А онда одједном, као да је нешто заборавио, застаје и враћа се микрофону и руком даје знак маси да се умири.

– Умало да заборавим да вам још нешто важно кажем.

Маса почиње да се смирује. Али, он још чека, ослоњен на лакат леве руке. Ускоро, на Тргу револуције је завладала гробна тишина.

– Међу нама је – почиње изнова Кастро – др Антонио Аргедас. То је онај човек који се потрудио да у нашу земљу стигне „Дневник“ Че Геваре.

Тек тада сам га приметити, а био сам добро запамтио његов тврди лик са кратко ошишаном косом. То је бивши министар унутрашњих послова Боливије, који је пре две године, док је још био у министарској фотељи, доставио кришом Кастру копију „Дневника“ Че Геваре, вођеног за време његовог гериљског ратовања у Боливији. То је онда била светска медијска бомба.

Кубанци су то знали, али им није било познато да је Аргедас стигао на Кубу.

– Али то није оно што сам данас хтео да вам кажем – наставио је Кастро после краће паузе. – Ја данас имам да вам саопштим нешто јако важно.

Опет је направио паузу. Цео трг је зауставио дах. – Пошто нам је – наставља Кастро – дотурио Чеов „Дневник“, др Аргедас нам је уз доста муке и ризика, доставио и посмртну маску Че Геваре, ону коју су његови џелати направили оног дана када је убијен.

Кубанци су упутили снажан аплауз Антонију Аргедасу, који је стајао иза Кастрових леђа. А онда су почели да кличу Чеово име. Кастро је чекао да се маса умири, нервозно увијајући прстима своју већ проседу браду. А кад је изнова завладала тишина, наставио је:

– То није све шта сам имао да вам кажем. Захваљујући овом човеку у нашу земљу су стигле и руке Че Геваре!

Маса је остала без даха. То је већ била права бомба. И Кастро је заћутао, а маса не зна шта да ради – да ли да аплаудира, да кличе, или да остане нема.

Ово више није говор о шећеру.

– Руке Че Геваре – наставља Фидел – сачуване су и у перфектном стању. Но, ви добро знате каква је традиција нашег народа. Ми наше покојнике сахрањујемо. Увек је тако било и биће. То је традиција. Али ми сада морамо да се запитамо – шта да радимо са Чеовим рукама?

Опет је застао, а маса ћути као зачарана.

– У материјалном смислу – наставља Кастро – то је једино шта нам је остало од Чеа. Не знамо у овом тренутку да ли ћемо једног дана доћи до његових посмртних остатака. За сада, само су његове руке ту.

– Ето, то је оно шта сам хтео да вам кажем и да вас запитам – шта да радимо са рукама Че Геваре?

– Да их сачувамо – чули су се повици из масе.

– Да их сачувамо? – пита Фидел и нагиње се као да би хтео да их боље чује.

– Да их сачувамо – одговара маса, сада већ сложније и јаче.

У јавности се до тог тренутка није знало да су руке Че Геваре стигле на Кубу. То Кастро и потврђује.

– Пре него што ће почети овај митинг, разговарао сам са Алеидом (удовица Че Геваре – прим. аутора), да је ова вест не изненади. Засузиле су јој очи, али ми је рекла: „У реду, нека буде тако“. Казао сам то и Чеовом оцу, али децу нисам стигао да обавестим.

Чеова удовица је такође била на трибини, а њихово четворо деце, међу којима је најмлађем свега четири године, тешко да ће данас моћи да схвате шта се то дешава са рукама њиховог оца. Ко зна да ли ће то моћи сасвим да разуме и Чеова ћерка из првог брака Хилдита Гевара Гадеа, којој је петнаеста година живота.

Од Чеове погибије биле су прошле свега две и по године. Успомене на славног „гериљероса“ још су на Куби биле свеже и болне. Тај човек

крхке конституције и неукротивог и горостасног духа, није био рође-ни Кубанац, али га је кубански народ прихватио као свога.

Вест о томе да су Чеове руке стигле на кубанско острво, дирнула је и збунила је кубанске житеље. Помало је збуњено деловао и сам Фи-дел Кастро, који је на митингу у Хавани 26. јула 1970. године саопш-тио Кубанцима да је Антонио Аргедас омогућио да бар нешто од Чеа стигне на Кубу.

– Овај човек је – рекао је Кастро – учинио нешто што је изгледало немогуће. Ризикујући свој живот и своје породице, Аргедас је, и једи-но он, заслужан да су руке Че Геваре стигле на наше острво. Он је то учинио из убеђења, а не из било којег другог разлога.

Аргедаса сам био упознао три месеца раније, у Мексику, где сам онда био дописник. На састанак са Аргедасом, који се тада крио од агената ЦИА и припадника тајне полиције Боливије, одвео ме је до-писник кубанске агенције Пренса Латина, Карлос Ферейра. То је био једини начин да се до њега дође.

Био је смештен на периферији мексичке метрополе, у кварту са пуно једноличних кућа. Врата су нам отворила двојица његових те-лохранитеља у цивилу. Тек је био стигао из Ла Паза, где је провео де-сет месеци заточен у мексичкој амбасади.

Ниског је раста, тврдог лика и успорених покрета. Једино су живе његове као зифт црне очи. И неверљиве. Десно раме му је примет-но опуштено. То је последица рана које је задобио пре пар месеци кад су непознати атентатори пуцали на њега док се шетао двориштем мек-сичке амбасаде у Ла Пазу.

– Вас и овде могу да упуцају – кажем му после поздрављања.

– Могу – слеже раменима и не покушава да се осмехне. – Моја си-туација је тешка. Али, ја сам ту ствар преломио оног дана када сам од-лучио да склоним копију Чеовог „Дневника“ и да је после пошаљем на Кубу.

Десило се то почетком јула 1968. године, када је Кастро обавестио кубанску и светску јавност да у рукама има Чеов „Дневник“ из Боли-вије, да је текст аутентичан и да ће наредних дана изаћи из штампе.

Била је то права светска медијска сензација.

– То је Кастрова пропагандна подвала – саопштила је влада из Ла Паза, која је била поверовала да је случај Че Геваре дефинитивно окон-чан.

– То о чему Кастро прича – саопштио је представник ЦИА у Вашингтону – то је сигурно његов нови фалсификат.

Неколико дана касније у штампи се појавио факсимил Чеовог рукописа из тог „Дневника“. ЦИА је морала да се повуче и да призна.

Био је то заиста оригинални „Дневник“ славног „герилероса“.

Али, како је доспео на Кубу? Ко је провалио целу ствар?

У Ла Пазу је настала права узбуна. ЦИА је директно кривила власти Боливије да су оне провалиле целу ту ствар. Председник Рене

Барrientос, који је скоро годину дана носио ореол славе да је његова влада ликвидирала Че Гевару, под хитно је сазвао седницу свог кабинета. Поред њега је са десне стране седео Антонио Аргедас. У режимима Латинске Америке бити министар унутрашњих послова је много више него бити било који други ресорни министар.

Нико није могао да одговори на питање – како је „Дневник“ могао да стигне на Кубу. Барrientос је наредио да се формира специјална државна комисија и утврди истину.

Неколико дана касније председник те комисије дошао је код Барrientоса да му каже да ће истражи морати да подвргне и министра Аргедаса. Председник је био запањен, али се сложио да се иде до краја. Два сата касније председник истражне комисије саопштио је Барrientосу да Аргедаса нема нигде. Издата је наредба за потеру. Затворени су сви гранични прелази. Али, било је касно. Аргедас је већ био у Чилеу, где је затражио политички азил, поручујући свом председнику да се више не мучи са истрагом, да је он дотурио Чеов „Дневник“ Кастру.

Генерал Барrientос је целог тог дана остао сам, псујући своју кошуљу. Када су му јавили шта је урадио његов министар, сетио се свог некадашњег претходника, боливијског диктатора Малгреха, који је земљом владао осам година, а да ником није дозволио да га изненади.

Тај диктатор Малгрехо је једног дана, из чиста мира, усред Ла Пазе, постројио испред председничке палате све чланове своје владе, све генерале и сараднике, скинуо је са себе кошуљу, ставио је на стуб усред дворишта, и наредио војницима из телесне гарде да пуцају у њу.

Чланови владе су били збуњени и уплашени, а војници су оклевали. Диктатор се на то продрао:

– Стрељајте моју председничку кошуљу, кад вам кажем!

И, војници су припуцали. А диктатор се окренуо министрима и генералима и рекао им:

– Нека свако од вас од овог тренутка и заувек зна да ја немам поверења ни у сопствену кошуљу.

Барриентос је имао поверења у Аргедаса који ће га „издати“.

– Откуда ви са Че Геваром? – запитао сам га за време разговора у Мексику.

– Нисам био са њим – одговара Аргедас – али нисам више могао да поднесем оне против којих се он борио. Нису мене толико привукле Чеове идеје, нити његова герила. Ја сам пукао због ЦИА. Она је од мене направила бунтовника. То шта сам урадио је покушај да сачувам бар нешто од свог достојанства и части моје земље. Дође тако човеку тренутак, када се у њему накупи толико беса и отпора, да једноставно пукне.

– Знам – наставља Аргедас – да ће се многи зачудити зашто сам то урадио. Па, ја сам био министар, човек из врха боливијске куполе власти. Јесам. Али, зар то није био и Че на Куби?

Аргедас је био истакнути члан кабинета генерала Барриентоса. Он је био његова десна рука, као што је то чест случај када је реч о шефу ресора унутрашњих послова. Та функција – „Secretario de Gobernacion“, у латиноамеричким председничким и диктаторским режимима је најважнија у кабинету. То је председник владе из сенке.

Тако је било и са Аргедасом, тим пре што је он код генерала Барриентоса имао и неке посебне заслуге из периода када се овај борио за освајање власти. Већ су га помињали као озбиљног кандидата за будућег председника Боливије, наравно, када за то дође време.

У међувремену ваљало је обавити један други, важан посао. Игром судбине, или следом неких ванредних околности, Боливији је било суђено да буде пробни полигон за испробавање модела кубанске револуције на латиноамеричком континенту. Владајућа класа те сиромашне земље на Андима, у којој су се диктаторски режими смењивали малтене као годишња доба, тражила је од режима да по сваку цену угуши „побуњеничко жариште“ гериле, које се у јесен 1966. године било појавило у унутрашњости земље, у селви њеног југоисточног дела.

Од режима у Ла Пазу то је на императиван начин тражио и Вашингтон, који такође ни по какву цену није хтео да дозволи да се у